

SPOTDAG 2017

De burger als armchair auditor

NEDERLANDSE VERENIGING VAN
REKENKAMERS & REKENKAMERCOMMISSIES

Algemene Rekenkamer

Spotdag 2017

Na een eerste editie in 2016, hebben lokale rekenkamer(commissie)s en de Algemene Rekenkamer in november 2017 wederom hun handen ineengeslagen tijdens de Spotdag. De Spotdag is een originele, laagdrempelige manier om gezamenlijk een relevant thema te onderzoeken, en zo als rekenkamergemeenschap de krachten te bundelen.

De Spotdag is ook een experiment. Door verschillende methodes toe te passen in het bevragen van burgers, hebben we meer geleerd over methodes om burgers te betrekken bij rekenkameronderzoek. In deze mini-rapportage leest u meer over het thema, de aanpak en de resultaten van de Spotdag 2017

De burger als armchair auditor

Digitalisering heeft meer dan ooit invloed op de samenleving en informatie wordt op tal van nieuwe manieren ontsloten. Dat heeft invloed op hoe burgers naar de overheid kijken en op welke manier zij graag informatie ontvangen over hoe de overheid het geld besteedt. Daarmee is er ook groeiende aandacht voor de potentie van burgeraudits.

Burgeraudits worden geïdentificeerd als 'in potentie zeer krachtige en verreikende vorm voor burgers om te participeren' (Schram, Van Twist & Van der Steen, 2016:29). Tegelijkertijd bestaan er nog veel onduidelijkheden over de concrete kansen, do-and-don'ts en waarde van burgeraudits. Daarom was het voor ons als rekenkamergemeenschap zinvol om het thema verder te verkennen.

Wat willen burgers weten over de manier waarop de overheid geld uitgeeft en de keuzes die daarin gemaakt worden? Op welke manier ontvangen burgers deze informatie graag? Met welk doel willen ze deze informatie ontvangen? En wat kan er beter of slimmer om de burger als armchair auditor in positie te brengen?

Er is in de maand november gespot door 12 rekenkamercommissies.

/ Alblasterdam
/ Dordrecht
/ Krimpenerwaard
/ Hilversum
/ Lingewaard
/ Hendrik-Ido-Ambacht
/ Haarlem
/ De Bilt
/ Renkum
/ Voorst-Brummen
/ Weesp

Ingezette onderzoeksmethoden

Dit jaar is gekozen voor een 'open insteek' van de Spotdag. Rekenkamer(commis)sie)s waren vrij om het thema de burger als armchair auditor op een eigen manier te belichten. Er zijn stratenquêtes afgenomen, er zijn digitale vragenlijsten uitgezet, maar ook focusgroepen georganiseerd. Wel hebben we een standaard-vragenlijst ontwikkeld om deelname zo eenvoudig mogelijk te maken, en (deels) vergelijkbare data op te halen in de verschillende gemeenten. **De twee meest toegepaste methoden zijn:**

- **Digitaal (a) een open link met vragenlijst die centraal werd gehost (7 gemeenten, 618 respondenten), of lokaal (1 gemeente, 1245 respondenten).**
- **Een burgerpanel, dit is een vaste groep inwoners die zich heeft aangemeld om periodiek vragenlijsten van de gemeente in te vullen (4 gemeenten, 2302 respondenten).**

GEMEENTE	TOTAAL	BEVOLKING	CENTRALE VRAGENLIJST	BURGER PANEL	LOKALE VRAGENLIJST	STRAAT ENQUETE	FOCUS GROEP
Alblasterdam	146	0,73%	6	140			
Amsterdam	546			546			
De Bilt	134	0,31%	134				
Dordrecht	637	0,54%	12	625			
Haarlem	1245	0,79%			1245		
Hendrik-Ido-Ambacht	74					74	
Hilversum	1038	1,16%	47	991			
Krimpenerwaard	36					36	
Lingewaard	300	0,65%	300				
Renkum	86	0,27%	86				
Voorst-Brummen	18		18				
Weesp	33	0,18%	33				
Totaal aantal gemeenten	4293		636	2302	1245	110	

In totaal zijn tijdens deze 'Spotmaand' 4294 burgers bevroegd. In de bovenstaande tabel staat per rekenkamer (commissie) welke methode(n) zijn ingezet en welke respons dat heeft opgeleverd.

De rekenkamer(commissie)s die deelnamen aan de Spotdag gaven terug dat het uitvoeren van een straatenquête of focusgroep de moeite waard is vanwege het persoonlijke contact met inwoners. Het is van belang om vooraf goed na te denken over de meerwaarde van deze methode. Deze is arbeidsintensief en levert het relatief weinig respondenten op. Verder is de ervaring dat het actief promoten van een vragenlijst cruciaal is. Het promoten via Facebook of door het verloten van een cadeaubon heeft goed gewerkt. Het nadeel van (digitale) promotie is dat het invloed kan hebben op de representativiteit.

Onderzoeksresultaten

Hierna presenteren we de gezamenlijke onderzoeksresultaten van de Spotdag.

De vragenlijsten zijn op verschillende wijzen verspreid en gepromoot en in sommige gevallen is er voor een afwijkende vraagstelling gekozen. De data uit de straatenquêtes en de digitale enquêtes zijn samengevoegd. Een representatief beeld kunnen we dan ook niet geven, wel heeft de Spotdag een aantal interessante inzichten opgeleverd die we graag delen.

Inwoners willen weten waaraan de gemeente haar geld besteedt

In onderstaande tabel staat per gemeente aangegeven in hoeverre inwoners geïnteresseerd zijn naar op welke wijze de gemeente haar geld besteedt. De twee hoogste categorieën zijn blauw. Hieruit blijkt dat het grootste deel van de respondenten graag of heel graag wil weten waaraan de gemeente haar geld besteedt. De resultaten in Hendrik-Ido-Ambacht wijken af. Daar geeft een relatief grote groep aan niet geïnteresseerd te zijn.

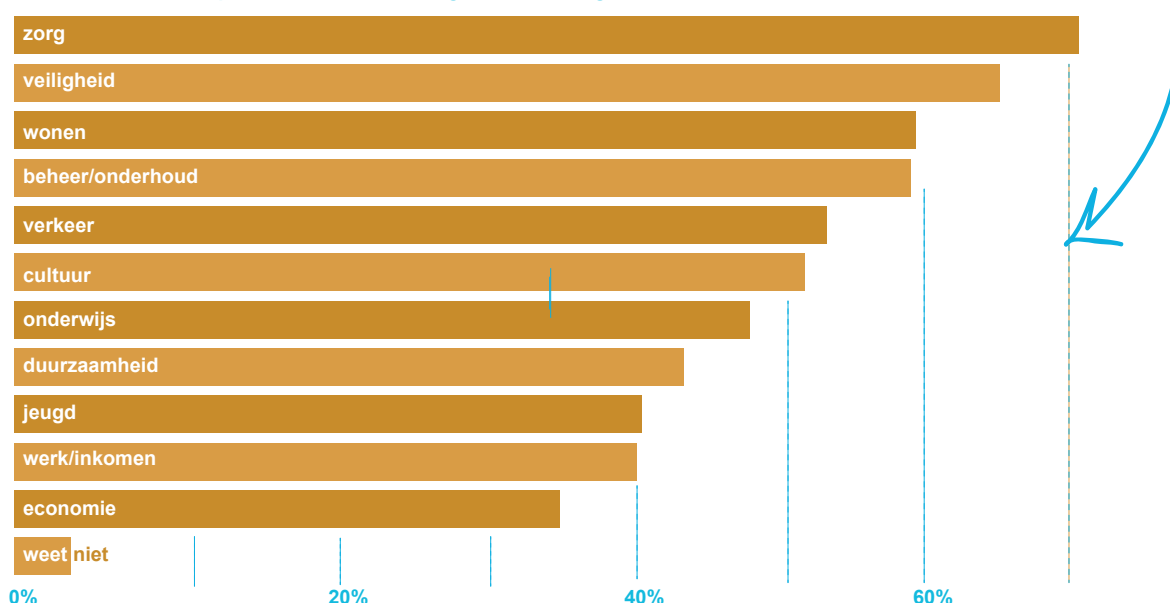
Dat wordt door de rekenkamercommissie verklaard doordat zij de mensen die niet deel wilden nemen aan de enquête in de categorie 'niet geïnteresseerd' heeft opgeteld.

GEMEENTE	HEEL GRAAG	GRAAG	BEETJE	NIET ECHT	NIET GEÏNTRESSEERD
Alblasserdam	27%	53%	18%	1%	
De Bilt	48%	47%	5%		
Dordrecht	17%	54%	16%	2%	0%
Haarlem	64%	32%	2%	1%	1%
Hendrik-Ido-Ambacht	22%	27%	11%	7%	33%
Hilversum	28%	52%	18%	1%	0%
Krimpenerwaard	17%	39%	19%	19%	6%
Lingewaard	51%	45%	3%	0%	1%
Renkum	54%	39%	6%		1%
Voorst-Brummen	33%	61%	6%		
Weesp	53%	35%	3%		3%

Inwoners zijn vooral geïnteresseerd in zorg en veiligheid...

Aan de respondenten is de vraag gesteld voor welke onderwerpen zij willen weten hoe de gemeente haar geld besteedt. Er waren verschillende antwoord categorieën mogelijk. Hieruit ontstaat het volgende beeld:

Voor welke onderwerpen wilt u weten hoe de gemeente haar geld besteedt?

GEMEENTE	MIJN STRAAT	MIJN WIJK	MIJN DORP/STAD	MIJN GEMEENTE
Alblasserdam	1%	12%	28%	52%
De Bilt	3%	19%	24%	54%
Dordrecht	2%	16%	16%	62%
Haarlem	5%	37%	24%	34%
Henndrik Ido Ambacht	3%	11%	1%	47%
Hilversum	4%	25%	30%	40%
Krimpenerwaard	6%	13%	63%	34%
Lingewaard	4%	14%	39%	43%
Renkum	1%	6%	43%	51%
Weesp	3%	24%	15%	56%

... En willen vooral informatie op gemeenteniveau

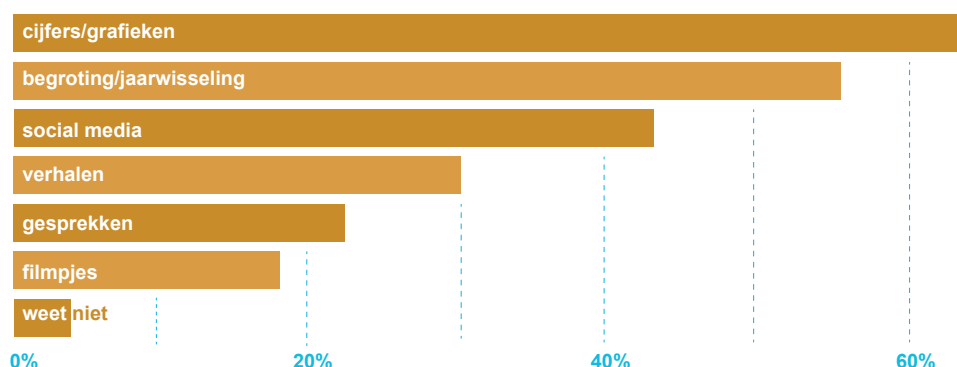
In de meeste gemeente zijn inwoners vooral geïnteresseerd in informatie op het niveau van de gehele gemeente. Alleen in Krimpenerwaard willen inwoners vooral informatie over het eigen dorp ontvangen en in Haarlem over de eigen wijk. In Voorst-Brummen was het mogelijk om meerdere antwoorden te geven, daarom zijn deze gegevens niet meegenomen. Overigens kwam uit de enquête in Voorst-Brummen ook dat inwoners vooral op het gemeenteniveau informatie ontvangen.

Inwoners kiezen voor traditionele middelen

Aan de respondenten is gevraagd op welke manier zij graag informatie van hun gemeente beschikbaar zien. Daaruit komt naar voren dat inwoners dat vooral op 'traditionele wijze' willen, namelijk via cijfers, grafieken, begrotingen en jaarverslagen.

In mindere mate wordt gekozen voor filmpjes of social media. Goed om op te merken is dat bij deze vraag meerdere antwoorden mogelijk waren. Het is dus mogelijk dat respondenten voor de meer traditionele wijzen kiezen in combinatie met bijvoorbeeld 'social media' of 'filmpjes'.

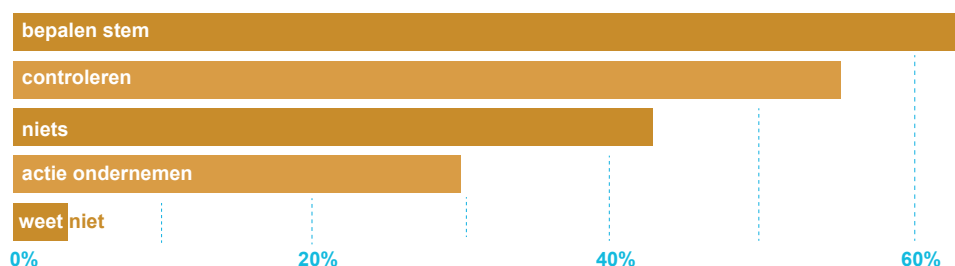
Op welke manier wilt u de informatie beschikbaar?

Inwoners gebruiken de informatie om te bepalen wat ze de volgende verkiezingen gaan stemmen en om de gemeente te controleren

Het grootste deel van de respondenten (62%) gebruikt de informatie van de gemeente om te bepalen wat zij gaan stemmen tijdens de volgende verkiezingen. Ook wordt de informatie gebruikt om de gemeente te controleren.

Wat wilt u met deze informatie doen?

Terugkommiddag

Als afsluiter van de Spotdag is op 31 januari 2018 een Terugkommiddag georganiseerd. Tijdens deze dag hebben alle deelnemers ervaringen en bevindingen met elkaar uitgewisseld.

Ook hebben twintig derdejaars bachelorstudenten Bestuurs- en Organisatiewetenschap van de Universiteit Utrecht de bevindingen gepresenteerd van hun eigen burgeraudit.

Een mooi moment om vanuit het perspectief van de studenten meer over het thema 'de burger als armchair auditor' te horen en voor studenten een moment om meer te weten te komen over het rekenkamerwerk. Doordat de studenten zelf in de huid van de armchair auditor zijn gekropen, konden ze twee constatering en een aantal problemen meegeven. Zie de tabel hierna.

CONSTATERING

Er was vaak geen duidelijke ingang voor het starten van de zoektocht (soms RIS, soms portal, soms Google, soms individuele medewerkers, soms via externe bronnen zoals lokale rekenkamers).

Gemeenten delen vooral reguliere p&c-documenten (programmabegroting, jaarstukken, nota's).

PROBLEEM

- Geen duidelijke ingang voor burgers vertraagt het auditproces en vergroot de kans op afhaken.
- Opeenvolgende (RIS) systemen en werken niet met elkaar samen (andere document namen, dode links).
- Biedt geen inzicht in achterliggende cijfers.
- Biedt geen mogelijkheid om te bewerken, maar vergt veel tijd om over te zetten (pdf naar xls).
- Biedt beperkt inzicht in eerdere (interne) audits.

Tot slot

We willen we de rekenkamer(commissie)s die hebben deelgenomen aan de Spotdag graag hartelijk danken voor hun inzet!